

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Strategian tavoitteet ja toimenpidelinjaukset ovat selkeitä ja kattavat monimuotoisesti sekä aineettoman että aineellisen kulttuuriperinnön kehittämisen ja hyödyntämisen. Strategia nostaa kulttuuriperinnön hyvin esiin koko yhteiskunnan voimavarana.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Strategian tavoitteet ja toimenpidelinjaukset ovat hyvin yhteneväiset Business Finland Oy:n sekä Visit Finlandin strategioiden kanssa. Kaikissa strategioissa korostuu kestävän kehityksen merkitys kaikilla sen osa-alueilla. Visit Finland on käynnistänyt ja toteuttaa kestävän matkailun ohjelmaa eli Sustainable Travel Finland -ohjelmaa. Se tarjoaa kestävän matkailun kehittämisen työkalupakin, joiden avulla kestävien toimenpiteiden ja valintojen omaksuminen helpottuu. Tämä on käytettävissä myös kulttuuriperintötoimijoille, joiden kohteiden ja palveluiden käyttäjinä, asiakkaina, on myös matkailijoita. STF-ohjelmaa myös kehitetään jatkuvasti vastaamaan tarpeita, joten mikäli kulttuuriperinnön kohdalla huomataan puutteita ohjelman sisällössä, voidaan niitä yhteistyössä korjata ja kehittää parempaan suuntaan.

Kommenttinne lukuun 5.1

Vuoropuhelun vahvistaminen eri sidosryhmien ja yleisöjen kanssa on merkittävää myös matkailutoimialan näkökulmasta. Vähemmistöjen kulttuuriperinnön arvostaminen ja kulttuurisen omimisen vähentäminen vaatii laajaa osaamisen lisäämistä kautta varhaiskasvatuksen ja opintosuunnitelmien. Esimerkiksi saamelaiskulttuurin omiminen matkailuyrityksissä (muissa kuin saamelaismatkailuyrityksissä) voi johtua yleisestä tiedon puutteesta ja juontaa juurensa jo varhaiskasvatuksesta lähtien jaettuun tietoon kulttuuriperinnöstä ja vähemmistöistä sekä heidän oikeuksistaan omaan kulttuuriperintöönsä. Ymmärrystä saamelaiskulttuurista pitäisi lisätä opetussuunnitelmiin, jolloin vähitellen kulttuurin tuntemus kasvaa ja se vähentää väärinkäytön tilanteita myös matkailussa. Kysymys on siis laajempi kuin vain matkailuyritysten ja matkailuelinkeinon opastamisesta saamelaiskulttuuriin. Vaikeiden ja kriisiytyvien tilanteiden myötä on luonnollista, että aihepiiriä aletaan vältellä, joka taas ei edesauta kulttuurista ymmärtämistä ja kulttuuriperinnön säilyttämistä elävänä. Nyt on jo havaittavissa esimerkiksi Lapin matkailuyrityksissä

haluttomuutta nostaa saamelaiskulttuuria esiin, koska pelätään konflikteja. Myös jotkus saamelaistaustaiset matkailuyrittäjät eivät halua korostaa saamelaisuuttaan, koska eivät halua ajautua ristiriitoihin omien yhteisöjensä kanssa. Saamelaismatkailun eettiset ohjeet ovat hyvä työkalu ja edistysaskel vaikeiden asioiden käsittelyyn. Ne on myös huomioitu Visit Finlandin Sustainable Travel Finland -ohjelmassa.

Kulttuuriperintö edistää ihmisten hyvinvointia, mutta matkailussa sitä on korostettu vähemmän kuin luonnon hyvinvointivaikutuksia. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ja suomalaisen kulttuurin merkitystä esimerkiksi Suomen onnellisuusteemassa olisi hyvä kirjoittaa auki ja ottaa huomioon niin kulttuurin matkailullisessa tuotteistamisessa kuin myös markkinoinnissa.

Kiinnostuksen herättäminen kulttuuriperintöä kohtaan on osa kestävästä matkailusta, ovatpa kohderyhmät kotimaanmatkailijoita tai kansainvälisiä vieraita. Matkailun kautta kiinnostuksen herättäminen kulttuuriperintöön on helpompaa, sillä matkalla kynnyksellä kokea ja kokeilla uutta on matalampi kuin yksilön arkipäivässä. Kulttuuriperinnöstä kerrottaessa on otettava huomioon eri-ikäisten ja eri kulttuuritaustan omaavien matkailijoiden parissa: miten kulttuuriperinnöstä kerrotaan kiinnostusta herättävästi ja matkailijan pohjatieto huomioiden esim. Kalevalan tunnettuus, suomalaiset taiteilijat ja taiteilijakodit, taiteilijat suomalaisen kulttuurin tulkkeina.

Kulttuuriperinnön suojelemiseen, tallentamiseen, restaurointiin, säilyttämiseen ja ylläpitoon tarvitaan lisäresursseja. Kulttuuriperinnön ympärille suunniteltujen, matkailijoille tarkoitettujen palveluiden kautta voidaan saada lisäresursseja kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Kestävä matkailu ja Sustainable Travel Finland -ohjelma korostavat myös kulttuurista ja sosiaalista kestävyttä.

Kommenttine lukuun 5.2

Perinteiseen käsillä tekemiseen, rakentamiseen, luonnossa liikkumiseen tai luonnon kestävässä käyttöön liittyvät taidot pitävät sisällään tietoa ja osaamista kestävämmän elämäntavan rakentamiseksi.

- matkailun kautta voidaan suomalaisten luontoyhteydestä ja suomalaisten käytännöllisestä elämäntavasta ja osaamisesta kertoa matkailijoille, lisätä siten tietoa ja osaamista myös Suomen ulkopuolella.
- matkailutoimijat voivat tuoda esiin suomalaisten kulttuuriperintöalan toimijoiden kestävästä elämäntavasta edistävistä toimista.

Kulttuuriperintöalan toimijoiden osaamista kestävästä kehityksen mukaisissa ratkaisuissa voidaan lisätä myös Visit Finlandin Sustainable Travel Finland -ohjelmaan osallistumisen kautta, erityisesti ne kulttuuriperintöalan toimijat, joiden kohteet ovat matkailun käyntikohteita tai joissa tarjotaan matkailijoille soveltuvia palveluita.

Matkailun ja luonto- & kulttuuriperintötoimijoiden välisellä yhteistyöllä voidaan edistää matkailun myönteisiä vaikutuksia kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja vähentää kielteisiä tai vaikeasti yhteen sovitettavia vaikutuksia.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista suomalaisen kulttuuriperintöön olisi hyvä pitkällä tähtäimellä varautua myös niihin skenaarioihin, joissa matkailu Suomeen lisääntyy voimakkaasti niistä maista, joista aiemmin on matkustettu maihin, joissa kuumuus, myrskyt ja tulvat eivät enää houkuttele matkailijoita. Tällöin Suomen ja muiden Pohjoismaiden vetovoima matkakohteena saattaa kasvaa suurestikin. Miten kasvavat matkailijamäärät otetaan huomioon aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä?

Kommenttine lukuun 5.3

Kulttuuriperinnön ja historian tuntemuksen vahvistaminen jo varhaiskasvatuksesta edistää kulttuuriperinnön arvostusta ja säilymistä. Vähemmistöjen kulttuuriperinnön arvostaminen ja kulttuurisen omimisen vähentäminen vaatii laajaa osaamisen lisäämistä kautta varhaiskasvatuksen ja opintosuunnitelmien. Esimerkiksi saamelaiskulttuurin omiminen matkailuyrityksissä (muissa kuin saamelaismatkailuyrityksissä) voi johtua yleisestä tiedon puutteesta ja juontaa juurensa jo varhaiskasvatuksesta lähtien jaettuun tietoon kulttuuriperinnöstä ja vähemmistöistä sekä heidän oikeuksistaan omaan kulttuuriperintönsä. Ymmärrystä saamelaiskulttuurista pitäisi lisätä opetussuunnitelmiin, jolloin vähitellen kulttuurin tuntemus kasvaa ja se vähentää väärinkäytön tilanteita myös matkailussa. Kysymys on siis laajempi kuin vain matkailuyritysten ja matkailuelinkeinon opastamisesta saamelaiskulttuuriin.

Kiinnostus kulttuuriperinnön harrastamiseen ja vapaaehtoistyöhön sekä kulttuuriperinnön säilyttämiseen voi kasvaa paikallisväestön joukossa sen myötä, kun matkailijoiden nähdään olevan niistä kiinnostuneita. Matkailijat ovat kiinnostuneita oppimaan paikallisia tapoja, perinteitä ja taitoja. Näiden palveluiden tarjoaminen kulttuuriperinnön ympärillä vahvistaa niiden säilyttämistä.

Kulttuuriperintöalan osaajien ja ammattilaisten ymmärrystä matkailutoimialaa kohtaa, ja päinvastoin, tulee lisätä. Näin pystytään yhteistyössä tuottamaan matkailijoille palveluita, jotka tuottavat lisätuloja kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja lisäävät alueiden matkailullista vetovoimaa, jolloin myös muut toimialat (liikenne, kauppa, muut palvelut) saavat lisätuloja. Laaja-alainen liiketoimintaosaaminen sekä kyky ja halu rakentaa kumppanuuksia toimialojen yli ovat tarpeellisia taitoja tulevaisuudessa.

Matkailualan koulutukseen tulisi tarjota sisältöosaamista yhteistyökumppanuuksien kautta historian ja kulttuuriperinnön erityispiirteiden tuntemiseen. Näin matkailualan ammattilaiset pystyisivät tukemaan kulttuuriperintötoimijoita kulttuuriperinnön säilyttämisessä.

Taiteen, kulttuurin ja luovien alojen elinvoima ja kehittyminen on vetovoiman tarjoajina elintärkeää myös matkailutoimialalle.

Kulttuuriperinnön digitaalisuuteen liittyy paljon mahdollisuuksia matkailun näkökulmasta. Virtuaalinen ja lisätty todellisuus voimistavat kulttuuriperinnöstä ja vuorovaikutteisuudesta syntyviä elämyksiä matkailijoille.

Visit Finlandin datahub on digitaalinen tietokanta, jonne matkailualan toimijat voivat viedä tiedot yrityksistään ja tuotteistaan. Tietokanta soveltuu myös kulttuuriperintötoimijoille ja onkin tärkeää, että matkailijoille tarkoitetut kulttuuriperintökohteet löytyisivät myös datahubista. Datahubin avoimen rajapinnan kautta matkailupalvelut löytävät tiensä eri kanaviin kuten Visit Finlandin verkkosivuille ja kansainväliselle matkailuelinkeinolle (matkanjärjestäjät), alueellisille matkailun verkkosivuille ja kaupallisille toimijoille. Datahubin hyödyntäminen on ilmaista. Datahubin avulla kulttuuriperintökohteet tulevat löydettäväksi kansainvälisille matkailijoille.

Kommenttinne lukuun 5.4

Matkailussa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön merkitys on huomattava. Perinteet, nähtävyydet ja tapahtumat luovat vetovoimaa ja auttavat alueita erottautumaan toisistaan. Matkailijat ovat kiinnostuneita paikalliskulttuurista ja paikallisesta elämäntavasta, haluavat päästä kokeilemaan paikallisia tapoja ja taitoja ja oppia niistä. Kulttuuriperinnöltään vetovoimainen ja elinvoimainen paikkakunta houkuttelee matkailijoiden lisäksi uusia matkailuyrityksiä sekä synnyttää matkailuyritysten ja muiden toimialojen työntekijöiden pitovoimaa.

Kulttuuriperinnön kestävät käyttötavat matkailussa on hyvä suunnitella kulttuuriperintöalan ja matkailualan yhteistyönä, molempien osapuolien osaamista lisäten ja varmistaen, että matkailutulo jakaantuu tasaisesti molemmille osapuolille. Tässä on vielä kehittämisen varaa. Kulttuurinen ja sosiaalinen kestävyys on hyvin huomioitu Visit Finlandin Sustainable Travel Finland -ohjelmassa, mutta sitä voidaan kehittää edelleen kulttuuriperintöosaajien yhteistyöllä. STF-ohjelman myötä matkailuyritykset joutuvat miettimään myös omaa vastuutaan kulttuuriperinnön säilyttämiseksi.

Matkailijat tuovat tuloa paikkakunnille ja myös lisäresurssia kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Tämä vaatii kuitenkin matkailullista tuotteistusta ja hinnoittelua toimialojen yhteistyönä. Strategia huomioi hyvin sen, että uusilla keinoilla ja kannustimilla voitaisiin kehittää tapoja jakaa matkailijoiden tuottamaa tuloa tasaisemmin kulttuuriperintöalan ja matkailualan kesken.

Kulttuuriperintökohteiden kävijäseurantaan tulisi voimakkaammin ottaa huomioon matkailijoiden käynnit, lähtömaata koskevan tiedon saaminen, kiinnostus ja rahankäyttö.

Osaamisen kehittäminen on tässäkin kaiken a ja o: kulttuuriperintötoimijoiden liiketoimintaosaaminen ja kiinnostus yhteistyöhön matkailutoimialan kanssa sekä matkailutoimijoiden kulttuuriperinnön ja historian tuntemus, kulttuuriperintöalan toimijoiden tunnistaminen ja kiinnostus yhteistyöhön heidän kanssaan.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

On erittäin tärkeää, että muut toimialat tuntevat kulttuuriperintöalaa ja tunnistavat kulttuuriperintötoimijat, jotta yhteistyö ja kumppanuudet voivat syntyä tuottaakseen yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Strategiassa on hyvä vahva ote kestävän kehityksen edistämiseen kaikilla sen osa-alueilla.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

-

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Toimenpidesuunnitelma on tärkeä jatko strategian toteutukselle, muuten strategialla on vaarana jäädä sanahelinäksi eikä sen näkemykset ylety käytännön toimien tasolle.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Strategiaa valmistellut ohjausryhmä ja projektiryhmä voisivat miettiä mahdolliset kumppanuudet toimenpiteittäin ja sen jälkeen tarvitaan sitouttamistyö toimenpiteisiin kumppanien kanssa.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Visit Finland, Business Finland Oy on käytettävissä olevien resurssien mukaan luonnolliselta tuntuva kumppani kulttuuriperinnön taloudellista toimintaa käsittelevissä toimenpiteissä, nimenomaan matkailun näkökulmasta. Paljon toimenpiteitä tehdään jo, mutta kehitettävää on vielä kulttuuriperintötoimijoiden motivoimisessa yhteistyöhön matkailualan kanssa, matkailullisessa tuotteistamisessa sekä kulttuuriperinnön huomioimisessa yksittäisten matkailuyritysten toiminnassa.

Markkola Susanna
Business Finland Oy - Visit Finland, Business Development